

Ihtim in plešem
v tvojih vrtovih,
o sestra smrt,
in vase tvoje lice klešem.

Ihtim in plešem
za tvojo ljubljeno glavo,
da me
bridko poljubi na dušo...

V prsih žge
me sinja bolečina.
Kličem te, ljubljena,
s kristalno čašo
svetlega vina
moje krvi...

Kličem te, ljubljena!

TRI ČRNE ŽENE.

F. S. FINŽGAR.

1.

Frenk, Jakob in Janez (Frenk zato, ker je bil v Ameriki) — sukač, čevljar in krojač — so kvartali. Po zraku je plulo velikonočno zvonjenje.

»Frenk,« je vstopila suhotna ženska v sobo podstrešnico, kjer je bila delavnica čevljarja Jakoba, »že zveni k vstajenju. Ko bi šel z otroki!«

Ob mizo so udarjale pesti kvartopircev, žena je stala za vrati.

»Frenk, šestintrideset imava!« je poudaril Jakob in postavil kupček kvart na mizo.

»Frenk!« je še enkrat plaho poklicala žena.

»Pusti me!« je mož pograbil kvarte in nervozno mešal.

»Zaradi otrok, ko si jim obljubil.«

»Tiho, ženska!« Igravci so razgrnili liste. Priprte dveri so zazevale širje; druga žena je pomolila glavo v sobo:

»Jakob, za božjo voljo, pojdi vendar!«

»Ženske ven!« je zakričal Jakob in dodal:

»Pagat!«

Ženi sta se izmuznili skozi vrata. Na škripajočih stopnicah sta srečali Janezovo.

»Ne hodi!« sta ji rekli.

»Obsedeni so naši dedci,« je razsojala Janezova in vse tri so se tiho razšle po svojih bednih brlogih v pritličju.

Starejši otroci so se nato napotili sami k vstajenju, mlajši, ki niso smeli brez očeta, so jokali.

2.

Rdeče farno bandero se je zasvetilo pred oknom podstrešnice. Odbojni žarki so pordečili umazano steno. Janez, ki je sedel nasproti oknu, je položil kvarte na mizo: »Procesija!«

Zvončki pred nebesom so trkali s tenkimi glasi na okna, slepa od nesnage.

»Ven daj!« je kriknil Frenk.

Janez je dvignil kvarte in izigral. Ko so doigrali, je zapel zbor pod oknom: »Aleluja!«

Frenk je mešal in ponudil Jakobu, da dvigne. Jakob se ni ganil.

»No?«

»Počakajmo, da odidejo!« je prosil.

»Počakajmo!« je dodal Janez.

Frenk si je motal cigareto in mrmral:

»Babjeverniki! — Le kaj imate od teh neumnosti! —«

Šum se je oddaljeval izpod okna, aleluja je oddonela, le še prav od daleč so cingljali zvončki.

»Tak dvigni!« je nepočakano silil Frenk. Jakob je položil roko na kvarte; zagledal se v Franka z očmi, v katerih je bila vera in je bil dvom in so neme klicale po odrešenju.

»Frenk, povej, ali je Bog?«

»Povej!« je hitro zaprosil tudi Janez.

Frenk je povesil oči, pa jih hitro dvignil in namršil obrvi. Oba sta zrla vanj in prosila:

»Odreši naju muke.« Trenutek molka ju je držal kakor klešče za srce.

»Ni ga!« se je razleglo po sobi.

Jakob je dvignil kvarte, toda roka se mu je tresla; Janez je globoko vzdihnil.

3.

Frenk je obležal. Protin se mu je zavrtal v kosti. Stružilo in zbadalo ga je v sklepkih, da je škripal od bolečin. Že štirinajst dni. Žena je hodila po prstih krog postelje, otroci so čepeli v tesni kuhinji, ki niso smeli očetu pred oči.

»Žganja!« je zahteval Frenk od žene.

»Ne smeš, Frenk. Saj veš, da je zdravnik prepovedal.«

»Žganja!« je ponovil in z zobmi prijel za odejo.

Žena je šla v kuhinjo, kjer sta bili Janezova in Jakobova.

»Žganja hoče.«

»Saj ga ne sme,« je vedela Janezova.
»Daj mu ga,« je prigovarjala Jakobova.
»Včeraj sem mu ga kupila, toda noč je bila strašna. Besnel je. Ne upam mu ga dati. — Pa tudi nimam. Še za kruh ni več.«

»Če ne bo odlegel, kaj hočeš? Jaz ti ga dam,« ga je ponudila Jakobova.

Tedaj sta prišla oba hkrati: Jakob iz podstrešnice, Janez iz sobe in sta obstala pred kuhinjo.

»Kako?«

»Poglejta!« in žena ju je odvedla k Frenku.

»Ali si prinesla?« je vprašal z zatisnjenimi očmi.

»Žganja hoče, ki mu škoduje,« je razložila sosedoma.

Frenk je odprl oči.

»Ali ga imaš?«

»Če ti škoduje,« je rahlo poskusil Janez.

»Prinesi!« je siknil skozi zobe in zaškripal. Žena je šla k Jakobovi, moža sta sedla k postelji.

Frenk je spet zaklopil oči. Vsi so molčali. Molk je prekinil tuintam škrt zob, ki jih je Frenku stiskala bolečina.

Žena je prinesla frakelj in ga nastavila možu na ustnice. Ko mu je odtegnila steklenico, je zaželel odločno: »Vse.«

Še enkrat mu je nagnila pijačo k ustom.

»Pojdi!« je velel ženi in nato izpregovoril kakor v zdravju:

»No, fanta, kako je?«

»Da bi bilo tebi bolje!« je želel Jakob.

»Bog daj in sv. Anton,« je voščil Janez.

Frenk ga je ošinil s porogljivim pogledom.

»Bog ne da nič — — —,« ga je uporno zavrnil bolnik.

»Pustimo to,« je opozoril Jakob Janeza s komolcem. »Ko bomo spet zdravi, potlej se pomenimo.«

»Da. Nocoj to noč se bom pomenil sam s sabo in tako, da bo držalo.«

»Kaj misliš?« sta želela oba hkrati in se spogledala.

»Nič.« In je obmolknil.

Spet sta sedela sosed ob postelji in pod milim Bogom jima ni prišla na um beseda, ki bi jo mu izpregovorila v to lažbo.

Frenku je legala od žganja omotica na trepavnice. Kakor rahli krči mu je spreletavala lice trpka bolečina.

Tiho sta zapustila sobo.

Zunaj sta se ustavila in si zrla v oči.

»Obupal je,« je pošepetal Janez.

»Bojim se zanj,« je rekel čevljar in odškripal po stopnicah v delavnico; Janez je prijel za kljuko, jo podržal v roki, jo spet spustil in rekel v kuhinjo: »Frenkova! Če bo hudo ponoči, pokliči me!«

»Bom,« je obljubila žena, čepeča pri mrzlem štedilniku.

4.

»Ne postiljaj otrokom tu!«

»Kam bi z njimi?«

»V kuhinjo mi jih spravi.«

Frenkova je zvila sveženj cunj in ga odnesla v kuhinjo.

Priplazila se je noč. Ženo je navdajalo z grozo. Mož je za hipec podremal, da se je prebudil še v večjih bolečinah.

»Žganja, špirita, strupa, hudičevega olja — daj — daj — žena, daj!«

»Nimam, Frenk. — Ničesar nimamo več.« Bolnik je obiknil. Žena se je prestrašila svoje odkritosrčne besede in jo je skušala popraviti:

»Nocoj še potrpi, Frenk. Jutri nakupim vsega.«

Mož je škrtal z zobmi, včasih se mu je izvil iz grla hripav glas. Omotica od žganja je ginila, bolečine so svedrale s shujšano grozoto po udih. Ženo je spreletavalo. Bala se je strašne noči, ki se ji je zdelo, da že gleda skozi okna in ji grozi. Ozrla se je na staro razpelo, ki je imelo eno roko privezano z motvozom. — Mož ga je bil nekoč v jezi in pijanem deliriju treščil na tla. — »Križani, usmili se ga!« je pomolila s plahim srcem.

On pa, kakor da je premeril njen pogled in čul njeno srce, se je ugriznil v ustnico, da mu je zakrvavela.

»Ven pojdi!« je hipoma rekel s slabotnim glasom, kakor bi prosil.

»Frenk, jaz te ne pustim samega!«

»Pusti me. Laže mi je, če ne vidim nikogar. Sam — sam — — — Pojdi! Pokličem te!«

Tako mehkega glasu ni žena slišala od moža že leta ne. Šla je.

Po prstih je tipala po temni veži in rahlo potrkljala na Janezove duri.

»Tako me je groza. Ali boš čul, Janez? Ven mi je velel in ves mehak je.«

»Ne bom legel. Kar pokliči!«

Frenk je ležal nepremično. Zobe je stiskal, da ni bruhala bolečina z vzkriki na dan. Pred zaprtimi očmi so mu plesale krvavordeče sence, ki so ginile v brezdanjost in ga vlekle za sabo. — Hipoma pa ga je vrglo kvišku. Od bolečin ohromela roka se je nenadoma iztegnila, segla pod blazino in potegnila izpod nje samokres. Strmel je nekaj hipov vanj. Krvave sence so zaplesale v divjem vrtincu pred njim.

»Konec —« mu je grknilo iz prsi in je omahnil na vzglavje.

Janez in Frenkova sta oba hkrati planila v vežo. Tedaj je votel pok pretresel borno hišo.

Ko sta odprla do Frenka, mu je že v tenkem curku polzela kri iz senca na rjuho.

5.

Jakob in Janez sta šla za pogrebom. Tako sta bila mrka, vase pogreznjena, da so gledalci prezrli strto vdovo s tremi sirotkami in ju spogledajoč se opazovali.

Ko so vsi pogrebci odšli, ko se je celo vdova kot črna senca odtrgala od gomile, sta stopila izza cipres Janez in Jakob. Stopila sta h grobu na desno in levo in gologlava stala ob nasutem gričku, da ju je odpoklical mrak. Brez besede sta se napotila domov in šla brez večerje v podstrešnico, si prižgala mrakotno luč in sedla za mizo, kjer je še ležal kupček kvart, kakor so obstale po zadnji igri pred Frenkovo boleznijo. Molčala sta obupno še dalje. Čuden, piskajoč glas petrolejke, dasi sicer neslišen, je piskal v sobi.

Slednjič se dvignejo prsi Jakobu, iz njih se iztrga težka teža in šepetaje pregluši pivkanje petrolejke vzdih:

»Torej, ali ga res ni več, Frenka?«

»Ni mogoče!« je povzel šepetaje Janez.

»Kam je šel?«

»Tudi jaz čutim, da je šel.«

»In jaz vem, vem, da je šel.«

»Kam?«

»Kam?«

»O, Frenk!«

»Priatelj!«

Oba sta nagnila glavi do mize in spet je bilo čuti pivkanje svetiljke.

Ko sta dvignila glavi, sta se dolgo, vprašajoče spogledovala.

»Ti, meni se je zdelo, da je prisedel k mizi,« je omenil Janez.

»Tudi meni,« je potrdil Jakob, segel nezavestno po kvartah, jih zmešal in dal Janezu, ki je privzdignil. Jakob je razdelil. Tudi za Frenka. Nato je pogledal Frenkov list.

»Ha, le počakajta! Jaz vama pokažem! Enojko!« ga je oponašal Jakob in spet položil list na mizo.

»Bog ve, ali naju vidi sedajle?«

»Vidi. Tako sem prepričan, kot gledam tebe.«

»Frenk pa je bil drugače prepričan.«

»Ni bil!« je skoro kriknil Janez.

»Ni bil? — Da, ni bil! — Zato je šel pogledat!«

»Zato?«

»Da.«

Naslonila sta glavi ob dlani in molčala. Spet se je slišalo pivkanje luči, dokler ji ni zmanjkalo reje in je zamižala.

»Lahko noč!«

»Lahko noč!«

6.

Na osmino zvečer je rekla Janezova:

»Ali ni vašega doma?«

»Ni ga,« je odgovorila Jakobova.

»In našega tudi ne. In nič ni rekel, kam bi šel.«

»Tudi naš je kar izginil.«

»Naš je tako čuden. Samo tuhta.«

»Naš ne pokusi niti vina. V tla gleda in če ga ogovarjam, kakor da bi me ne slišal in ne umel.«

»Kakor eden so bili.«

»Ah, Blažona, rožarica, je rekla, saj si slišala?«

»Nisem.«

»Je rekla: 'Frenk ju čaka'.«

»To je rekla?«

»Da.«

»In ljudje govore za njo, češ, za njim pojmeta, za brezvercem.«

»Ali, naš je bil v cerkvi!«

»Tudi našega so videli.«

»Blažona ima hud jezik.«

»Čenčarasta ženska! Bogu ju izročiva!«

Ko sta se ženi pogovarjali, se je tiho plazila črna senca proti Frenkovemu grobu. Ko je senca zagledala ob grobu drugo senco, cipresi ali človeku podobno, je obstala. Ona pri grobu se ni ganila. »Drevo je,« je pomislila senca in se bližala.

Ko je prišla do groba, je izpregovorila senca ob gomili:

»Janez, ti?«

»Jakob, ti?« je odgovorila ona, ki je šele prišla.

In obstali sta v brezmesčni noči obe senci pri grobu, na levi in na desni, kakor na dan pogreba. Nič nista govorili. Vsaka zase si je mislila: »Ko bi ga ne bilo!« Izreči te misli si ni upala nobena. Tudi potoma ne, ko sta se skupno vračala Janez in Jakob domov in šla v podstrešnico in tamkaj obsedela kot na dan pogreba — — —

»Nocoj ne pojde, ko je bil včeraj,« je razsodil Janez in se ukral v noč proti pokopališču.

Takisto je razsodil Jakob in spet sta stali nemi senci ob Frenkovi gomili.

Nerazumljivo hrepenenje po onostranstvu jima je prešlo v strast — in v strast jima je prišla želja, da bi ukanila drug drugega. Odlašala sta vsak po svoje pohod na grob — ko sta pa prišla, sta se našla. Vsak je snoval zase, vsak skrival in tajil, da si nista več upala v podstrešnico.

Nekoč pa sta se ustavila pred pokopališčem oba hkrati in si pogledala v lice.

»Janez, nocoj ne pojdeva skupaj domov. Imam še eno pot.«

»Tudi jaz imam opravek.«

In sta se ločila; na desno Jakob, na levo Janez.

Tihotapski sta pogledavala drug za drugim čez rame, dokler nista utonila v noči.

Drugo jutro je našel grobar Jakoba na Frenkovi gomili; ob grobu je ležal samokres. V kotu pokopališča pa se je šibila vrba žalujka pod težo Janezovega trupla.

Ob Frenkovi gomili sta pognala še dva grička. Ob njih ni bilo več dveh nočnih senc; plakale so tri črne žene.

PESMI.

STANKO MAJCEN.

KONEC.

Sam je mesec in sam
topol zunaj ostane.

Knjige oživé ...
Roke na krilo polože.

V krogu svetiljke drobtine,
kruh in nož.

Brez pogleda družina,
žena in mož ...

V kotu se nagne glava,
leto Gospodovo ...

PODOBA.

Zaostri se vrh,
sami križi stoje
gručema.

Črni križi: gabri, jeseni,
dôbi in klenovci.
Zakrvavi bandero,
ugasne v mrak.
In praznino prenemí
križ pri križu.

Križev gozd.
Tesno se okrene človek:
ne upa pogledati nazaj,
zreti naprej,
ustavi ga in prepíči
vojska osti.

Zveličar iz suhih ran
kriči ...

KAŽIPOT.

Razvožen svet.
Kolotéčine gorja.
Križ čez polje privesla.

Križ pred poljem obstane:
Ne tod, ne tod!
Položi obraz na pot,
da čezenj peljajo ...

JAKAC B.: GODBA NA TRGU.